

Bijlage HAVO
2015

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Opgave 1 Strenger straffen helpt niet

tekst 1

Strenger straffen helpt niet

Wie de verkiezingsprogramma's heeft bestudeerd, weet dat zowat alle Nederlandse partijen de criminaliteit willen bestrijden met meer blauw
5 (lees: meer politieagenten) en strenger straffen. Strenger straffen is echter niet alleen duur maar ook weinig effectief. Hoogleraar Jan van Dijk houdt een pleidooi voor een her-
10 bezinning.

Nadat een grensrechter door Marokkaanse voetballers is doodgeschot, verklaart de minister van Veiligheid en Justitie Ivo Opstelten
15 op het NOS journaal dat hij zal laten nagaan of het Openbaar Ministerie zwaardere straffen kan eisen. De afschrikwekkende werking van het strafrecht is echter uiterst gering,
20 zoals ook de jurist Opstelten heel goed weet. Het is een medicijn dat juist bij de doelgroep van korte lontjes weinig of geen effect heeft. De betrokken maatschappelijke
25 groeperingen zullen zélf in actie moeten komen. (...) De oplossing

moet verder vooral komen van de voetbalclubs en de KNVB door de ouderwetse overdracht van normen
30 en waarden betreffende sportiviteit, royement voor het leven van chronische overtreders en door notoir onsportieve clubs uit te sluiten van de competitie. (...)

35 **Preventie is beter en een goedkoper middel tegen criminaliteit** (...) In 1985 adviseerde een commissie onder leiding van de inmiddels overleden PvdA'er Hein Roethof om
40 elementaire beveiligingseisen op te nemen in het Bouwbesluit. In 1999 is dit voornemen uitgevoerd. Onderzoek heeft uitgewezen dat de kans op een inbraak in nieuwbouwwijken sindsdien 50 procent lager is dan in vergelijkbare oudere wijken.
45 (...) Het nuchtere, op preventie gerichte beleid in Nederland heeft ertoe geleid dat het aantal woninginbraken sinds
50 1995 sterk is gedaald. (...)

naar: artikel van Jan van Dijk, emeritus hoogleraar victimologie van 1 februari 2013 op de website sociale vraagstukken, www.socialevraagstukken.nl

Opgave 2 Negatieve media-aandacht voor ziekenhuizen

tekst 2

“Al jaren te veel doden bij operaties hartcentrum Hagaziekenhuis”

Het sterftecijfer bij cardio-chirurgische operaties in het hartcentrum van het Hagaziekenhuis in Den Haag ligt al jaren hoger dan
5 bij andere hartcentra. Ook zijn verkeerde (lagere) sterftecijfers doorgegeven aan de Nederlandse Vereniging voor Thoraxchirurgie, meldt het radioprogramma Argos
10 vanochtend. De Inspectie voor de Gezondheidszorg onderzoekt de

zaak.

Het ziekenhuis bevestigt op zijn website dat er samenwerkings-
15 problemen op de afdeling waren. Uit een onderzoek zou blijken dat de cardiochirurgen slecht communiceerden. Het ziekenhuis bevestigt verder dat er tussen 2007 en 2010 verkeerde sterftecijfers zijn doorgegeven.
20 Een leidinggevende en een chirurg worden weggestuurd. (...)

bron: NRC Handelsblad, 16 maart 2013

tekst 3

Ziekenhuissterfte verschilt regionaal

In ziekenhuizen in Limburg overlijden relatief gezien veel meer mensen dan in ziekenhuizen in Groningen en Friesland. De ziekenhuissterfte in
5 Nederland verschilt sterk per regio. Dat blijkt uit een studie van het St. Antoniusziekenhuis, het VU Medisch Centrum en onderzoeksinstituut Nivel.
10 De onderzoekers zeggen in het blad *Medisch Contact* dat dat niet direct aan de kwaliteit van de ziekenhuizen ligt, maar aan tal van regionale factoren. Te denken valt aan de

15 kwaliteit van de regionale zorg in het algemeen en aan het aantal bedden dat buiten een ziekenhuis beschikbaar is voor terminale patiënten.

Verder wordt in sommige regio's
20 meer aan mantelzorg gedaan. Patiënten kiezen er dan vaker voor om hun laatste dagen thuis bij hun familie door te brengen. De onderzoekers stelden het
25 standaard ziekenhuissterftecijfer van een gebied op 100. Het cijfer voor Limburg was 110, terwijl Friesland en Groningen 86 scoorden.

bron: NOS, 27 maart 2013

tekst 4

Patiënt blijft ziekenhuis vertrouwen

Het imago van ziekenhuizen in Nederland is prima. Gemiddeld geven patiënten en andere bezoekers een 7,4 als rapportcijfer aan de 5 ziekenhuizen, zo blijkt uit een onderzoek dat in opdracht van de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ) is uitgevoerd.

Het blijkt dat de negatieve aandacht 10 in de media – meer dan de helft van de 1031 deelnemers aan het onderzoek las voornamelijk negatief nieuws over ziekenhuizen in het afgelopen jaar – het imago nauwelijks

bron: de Volkskrant, 31 juli 2013

15 schaadt. (...)

De respondenten geven dan ook aan dat vooral hun eigen ervaringen en die van kennissen bepalend zijn, terwijl de meningen van opiniemakers 20 en ranglijsten van media veel minder gewicht in de schaal leggen. (...)

Vooral de deskundigheid, de kwaliteit van ziekenhuiszorg, de persoonlijke 25 behandeling en de klantgerichtheid zijn doorslaggevende factoren voor de ondervraagden en juist daar worden de ziekenhuizen hoog op beoordeeld. (...)

Opgave 3 De Nederlandse inlichtingendienst AIVD¹⁾

tekst 5

AIVD hackt internetfora, ‘tegen wet in’

De Nederlandse inlichtingendienst AIVD breekt in op de servers van internetfora. Op die manier worden de gegevens van alle gebruikers van 5 die webfora verzameld. Vaak zijn dat onbekende personen van wie nog niet is vastgesteld of zij een bedreiging zijn voor de rechtsorde. Dat blijkt uit een geheim document van 10 de Amerikaanse inlichtingendienst NSA, dat is gelekt door voormalig NSA-medewerker Edward Snowden.

Deskundigen vinden dat de werkwijze van de AIVD in strijd is met de 15 Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv).

Op grond van deze wet uit 2002 mag de AIVD ‘speciale bevoegdheden’ inzetten tegen staatsgevaarlijke 20 personen of organisaties. Daaronder valt ook de bevoegdheid om in te breken op computers. Maar deze wet is niet toegesneden op nieuwe vormen van hacken, waarbij hele 25 netwerken worden geïnfecteerd en de data van grote aantallen gebruikers in één keer kunnen worden weggesluisd.

(...)

Gerrit-Jan Zwenne, hoogleraar recht 30 in de informatiesamenleving aan de universiteit Leiden, vindt dat de AIVD met deze handelwijze een pijler onder de rechtsstaat ‘afzaagt’. (...)

naar: NRC Handelsblad, 30 november 2013

noot 1 AIVD: De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst is een Nederlandse geheime dienst die zowel verantwoordelijk is voor de binnenlandse veiligheid, als voor het vergaren van inlichtingen uit het buitenland. Deze dienst valt onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

tekst 6

Pechtold wil parlementaire enquête over afluisteren AIVD

D66-leider Alexander Pechtold wil dat er een parlementaire enquête komt naar de manier van werken van de Nederlandse inlichtingendiensten 5 AIVD en MIVD¹⁾. Pechtold zei dat zaterdag in het radioprogramma Tros Kamerbreed in reactie op een nieuwe publicatie in *NRC Handelsblad*. In de 10 krant stond dat de AIVD de wet zou overtreden door in te breken op servers van internetfora en gegevens van gebruikers te verzamelen.

“De tijd van afwachten is nu wel voorbij. Het is zaak uit te zoeken of

15 onze diensten hebben gewerkt binnen de wet”, meent Pechtold.

(...)

Vergaande gevolgen

Ook van Ronald van Raak (SP) mag er een parlementaire enquête komen.

20 Het lijkt er volgens hem op dat Nederland nauw betrokken is bij de Amerikaanse afluisterpraktijken en dat minister Plasterk (Binnenlandse Zaken) de Kamer niet juist heeft 25 geïnformeerd. Beide kwesties kunnen vergaande gevolgen hebben, vindt hij.

naar: de Volkskrant, 30 november 2013

noot 1 MIVD: De Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst levert inlichtingen en veiligheidsinformatie op het gebied van defensie.

tekst 7

Commissie-Dessens: Geef AIVD meer bevoegdheden

De Nederlandse inlichtingendiensten AIVD en MIVD moeten internet- en telefoonverkeer ongericht kunnen 'verkennen en analyseren'. Dat
5 bepleit een commissie onder leiding van oud-topambtenaar Stan Dessens in het evaluatierapport over de Wet op de inlichtingen- en veiligheids-
10 diensten. Daarmee vraagt de commissie om een verruiming van de elektronische spionagebevoegdheden van de diensten.

Het gaat bijvoorbeeld om e-mails via kabel, 3G en 4G, aldus Dessens. Wel
15 moet iedere activiteit van de diensten "expliciet persoonlijke goedkeuring

krijgen van de minister", en mag de toezichthouder CTIVD¹⁾ de activiteiten laten staken "als hij bezwaar
20 ziet". "Het gaat om de balans tussen effectiviteit en waarborgen van de rechtsstaat", aldus Dessens.

Hiermee pleit de commissie voor een grote renovatie van de Wet op de
25 Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (Wiv) uit 2002. (...)
De diensten mogen nu wel ongericht (grootscheeps) communicatie door de ether onderscheppen, maar geen
30 'kabelgebonden' data. Dat beperkt de diensten te veel in hun activiteiten, constateert Dessens. (...)

naar: de Volkskrant, 2 december 2013

noot 1 CTIVD = Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

tekst 8

(...)

De moderne burger volgens Brouwers

Brouwers karakteriseert de moderne burger als een actieve internet-gebruiker die zijn bevindingen snel online zet, die onderwerpen uitzoekt en die de informatie van andere burgers en andere bronnen kritisch be vraagt. Hij of zij beschikt over een bepaalde expertise, tuitert of blogt daarover, is soms ooggetuige van nieuws en fungeert dan als nieuwsbrenger. De burger is uitgever, publicist en nieuwsleverancier ('Ieder mens levert nieuws'). (...)

Wat opvalt in deze karakteristiek van de moderne burger is dat iedere maatschappelijke en historische context ontbreekt. (...) We lezen niets over de maatschappelijke ontwikkelingen van het afgelopen decennium. (...) In het wereldbeeld van Brouwers zijn er alleen individuele burgers. Die graag zelf nieuws willen verspreiden en die ook best wel willen samenwerken met partners als journalisten, experts, merken of bedrijven.

Politieke strijd over belangen

(...) Het probleem met dit beeld van Brouwers is natuurlijk dat er geen

burgers zijn zonder belangen, dat er geen samenleving is zonder politieke strijd over die belangen, en dat iedereen zijn belangen in het publieke domein probeert uit te dragen. Belangengroepen, actiegroepen, vakbonden, politieke partijen, NGO's, vormen de georganiseerde vorm van die belangenstrijd. (...)

De journalistiek is historisch gezien vaak onderdeel geweest van die sociale strijd, denk aan de kranten en omroepen die (...) een sterke band hadden met hun leden/lezers/kijkers, maar de afgelopen decennia heeft de professionele journalistiek zich daarvan losgemaakt. Die emancipatie is één van de grote verworvenheden van de moderne journalistiek: geen speelbal meer van politieke belangen, geen fractievoorzitter meer als hoofdredacteur. (...)

Ten aanzien van de nieuwsbronnen verkeert de journalistiek in een voortdurende strijd om onafhankelijkheid. Die onafhankelijkheid, boven de partijen staan, niet omkoopbaar zijn, dat blijft een kernwaarde van de professionele journalistiek. (...) Brouwers daarentegen presenteert als belangrijkste innovatie juist het opgeven van die onafhankelijkheid. (...).

naar: Peter Vasterman, de Nieuwe Reporter, 4 oktober 2013

Opgave 5 Imago van de Europese Unie

tekst 9

Geloof in het nut van de Europese Unie brokkelt af

Bijna zeven op de tien Nederlanders (68 procent) en ruim de helft van de Europeanen (53 procent) willen de macht van de Unie beperken of er
5 helemaal uit stappen. Dit blijkt uit het rapport European Pulse van Ipsos dat morgen verschijnt. (...)

Volgens werkgeversvoorman Bernard Wientjes moet aan de gewone man –
10 de werknemers in de haven van Rotterdam of in het Westland – beter worden uitgelegd dat hun arbeidsplaats en dagelijks brood te danken

zijn aan export en Europa. Volgens
15 hem is die boodschap tot nu toe vooral overgekomen bij de elite en hoogopgeleiden. (...)

Wat is er gebeurd met het imago van Europa? “Door de crisis hebben veel
20 mensen het gevoel dat ze al jaren lijden en dat dit komt door de Europese Unie. Dit strookt niet met de feiten, maar het is een sterk levend gevoel dat je niet zomaar uitwist”,
25 zegt Wientjes. (...)

naar: de Volkskrant, 31 maart 2014

tekst 10

Europa, je hoeft er niet van te houden

Als wordt gezegd dat de Europese Unie met een imagoprobleem worstelt, zullen maar weinig mensen
5 daarvan opkijken. De EU staat bekend als een geld verspillende instelling die ver van de burgers afstaat. Dat beeld wordt vandaag
weer bevestigd in het rapport European Pulse dat onderzoeksbureau Ipsos uitbrengt aan de
10 vooravond van de Europese verkiezingen volgende maand. (...)

De onvrede is eenvoudig te verklaren. De 28 lidstaten van de
15 Europese Unie nemen besluiten bij meerderheid. Dat betekent dat er altijd landen zijn die niet hun zin krijgen maar toch de plannen van Brussel moeten uitvoeren ook al zijn
20 ze het er niet mee eens. Dat levert spanningen op binnen de lidstaten maar ook tussen landen onderling.
(...)

naar: Friesch Dagblad, 1 april 2014

Standpunten politieke partijen over de Europese Unie

Standpunt 1

Bovenaan ons wensenlijstje voor de EU staat een beleid dat in harmonie is met Gods heilzame geboden. Wil de EU zich ontwikkelen tot een duurzaam samenwerkingsverband, dan dient zij niet alleen een economische maar ook een geestelijke samenhang te hebben: een gedeeld waardenbesef is daarvoor nodig.

5 De moderne, seculiere moraal zet de toon in beleid en regelgeving van de EU. De (...) pleit in het belang van een ieder voor gezonde moraal en duurzame waarden, zoals pro-life, huwelijk en gezin, respect voor gezag en bescherming van de rechtsstaat.

Standpunt 2

(...) kiest voor een beter Europa dat werkt voor mensen. Meer banen hier in
10 Nederland. Banken en bonussen aanpakken. Het tegengaan van de oneerlijke verdringing van werk. Voor een Europa dat samenwerkt in plaats van verdeelt. Samen laten we banken weer werken voor de klant in plaats van voor de eigen winst. Samen kunnen we de zaken die niet goed gaan in Europa veranderen. Europa gaat om mensen, niet alleen om de markt. Doorgeslagen marktdenken
15 pakken we aan.

Standpunt 3

Lidmaatschap van de Europese Unie is goed voor Nederland, omdat het goed is voor onze economie. Het zorgt ervoor dat Nederlanders gemakkelijk over de grens hun werk kunnen doen en spullen verkopen. De Europese Unie moet zich vooral richten op haar meerwaarde: het versterken van de economie en het
20 creëren van banen. Europa moet echter ook veranderen. Dat betekent dat er minder onzin uit Brussel moet komen: geen onnodige regelgeving, geen geldverspilling vanuit de Europese begroting en geen bemoeienis op onderwerpen die lidstaten prima zelf kunnen regelen.

bron: websites van politieke partijen, geraadpleegd in mei 2014